

Ольга Карапетян,

кандидат економічних наук, доцент кафедри
безпеки та правоохоронної діяльності
Західноукраїнського національного
університету
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-8747-7631>

Роман Олійничук,

кандидат юридичних наук, доцент кафедри
безпеки та правоохоронної діяльності
Західноукраїнського національного
університету
ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-4228-1384>

Юрій Коженівський,

здобувач ступеня доктора філософії
Західноукраїнського національного
університету
ORCID: <https://orcid.org/0000-0004-5229-1484>

СУЧАСНІ ВИКЛИКИ ТА ОСОБЛИВОСТІ МІЖВІДОМЧОЇ КООРДИНАЦІЇ ДЕТЕКТИВІВ НАЦІОНАЛЬНОГО АНТИКОРУПЦІЙНОГО БЮРО В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

У статті розглянуто діяльність детективів Національного антикорупційного бюро України (НАБУ) як ключовий елемент антикорупційної політики країни. Досліджено особливості здійснення досудового розслідування корупційних злочинів, зокрема пов'язаних із незаконним збагаченням, зловживанням владою, привласненням бюджетних коштів та легалізацією доходів, отриманих злочинним шляхом. Акцентовано, що НАБУ активно співпрацює з іншими органами, зокрема зі Спеціалізованою антикорупційною прокуратурою (САП) та Державною службою фінансового моніторингу (ДСФМ), для аналізу фінансових потоків і виявлення незаконних транзакцій. В умовах воєнного стану пріоритетом є боротьба з корупцією в оборонній сфері, контроль за використанням міжнародної допомоги та розслідування схем відмивання коштів.

Окрему увагу приділено зміцненню кібербезпеки через міжнародну підтримку, що включає технічну модернізацію, впровадження новітніх технологій та навчання персоналу. Ці заходи сприяють підвищенню прозорості та ефективності роботи бюро, а також формуванню довіри міжнародної спільноти до України.

Ключові слова: детектив, Національне антикорупційне бюро України, корупційні злочини, кіберзлочинність, Державна служба фінансового моніторингу, штучний інтелект, кібербезпека.

Karapetyan O., Oliynychuk O., Kozhenovskiy Yu.

Current challenges and features of the interagency coordination of detectives of the national anti-corruption bureau under the conditions of the state of martial

The article examines the activity of detectives of the National Anti-Corruption Bureau of Ukraine as a key element of the country's anti-corruption policy. Peculiarities of conducting pre-trial investigation of corruption crimes, in particular related to illegal enrichment, abuse of power, appropriation of budget funds and legalization of income obtained through criminal means, were studied.

It covers the investigation of corruption crimes, such as illegal enrichment, appropriation of budget funds, abuse of power, legalization of proceeds of crime, as well as control over the use of international aid. According to the law «On the National Anti-Corruption Bureau of Ukraine», NABU detectives are given special powers, which include the functions of investigative and operative employees. They conduct pre-trial investigations, investigative and investigative activities, ensuring the transparency and legality of the process.

One of the key features of the activity of detectives is their procedural independence, which ensures the objectiv-

ity of investigations, as well as cooperation with the Specialized Anti-Corruption Prosecutor's Office (SAP). The work of detectives is regulated in accordance with the Criminal Procedure Code of Ukraine, taking into account the principles of legality, transparency and respect for the rights of the participants in the process.

In the conditions of martial law, NABU adapts to modern challenges, in particular the fight against corruption in the defense sector; the investigation of procurement for the Armed Forces of Ukraine, control over the use of budget funds and international aid. Cooperation with the State Financial Monitoring Service (SFMS) allows effective analysis of financial flows and detection of money laundering schemes, in particular through international channels.

An important aspect of the work is the strengthening of cyber security with the support of international partners, which includes technical modernization, personnel training and the application of advanced technologies such as artificial intelligence and blockchain. The successful implementation of these measures will contribute to increasing the effectiveness of the fight against corruption and strengthening international trust in Ukraine.

Prospects include the creation of a single platform for data exchange between NABU, DSFM and other law enforcement agencies, which will allow for more prompt response to corruption risks and increase the transparency of financial flows.

Keywords: detective, National Anti-Corruption Bureau of Ukraine, corruption crimes, cybercrime, State Financial Monitoring Service, artificial intelligence, cyber security.

Постановка проблеми. Діяльність Національного антикорупційного бюро України (НАБУ) як незалежного органу спрямована на виявлення, розслідування та запобігання корупційним злочинам, зокрема на найвищому рівні державного управління. Проте сучасні виклики, включаючи складність фінансових схем, ризики кіберзлочинності та значні обсяги міжнародної допомоги, вимагають вдосконалення процесуальної діяльності детективів НАБУ, зміцнення міжвідомчої співпраці та впровадження новітніх технологій.

Незважаючи на позитивні кроки у роботі НАБУ, існує потреба у глибшому аналізі його діяльності в умовах нових викликів, таких як корупція в сфері оборонних закупівель, фінансові махінації, пов'язані з гуманітарною допомогою, та зловживання при відновленні інфраструктури. У цьому контексті також актуальним є питання міжнародної підтримки, яка забезпечує технічну модернізацію, підготовку кадрів і зміцнення кібербезпеки. Відсутність системного підходу до вирішення цих проблем може негативно вплинути на довіру суспільства та міжнародних партнерів до антикорупційної політики України.

Аналіз дослідження проблеми. Аналізом досліджуваної проблематики займалися такі провідні вітчизняні чені, як О. Банчук, І. Борисенко, В. Куценко, А. Мельник, М. Петрова, О. Романюк, які досліджували проблеми кримінальної відповідальності за корупційні злочини, а також правові аспекти протидії корупції.

Метою дослідження є аналіз особливостей діяльності детективів Національного антикорупційного бюро України (НАБУ) при розслідуванні корупційних злочинів, визначення процесуальних аспектів їхньої роботи, виявлення проблем правового регулювання та організаційної взаємодії з іншими антикорупційними органами, а також розробка науково обґрунтованих пропозицій щодо вдосконалення правових та практичних механізмів протидії корупції, зокрема в умовах воєнного стану.

Виклад основного матеріалу дослідження. Робота детектива Національного антикорупційного бюро України (НАБУ) є елементом антикорупційної діяльності в країні, і вона має свої особливості. Детективи НАБУ є державними службовцями з особливими повноваженнями, передбаченими Законом України «Про Національне антикорупційне бюро України» [1].

Основними завданнями їхньої діяльності є розслідування корупційних злочинів, зокрема злочинів високопосадовців, запобігання корупції. Детективи є процесуально незалежними в межах своїх повноважень. Це дозволяє їм об'єктивно оцінити розслідування без зовнішнього тиску. Вони працюють у тісній взаємодії з прокурорами Спеціалізованої антикорупційної прокуратури (САП), які здійснюють нагляд за досудовим розслідуванням.

За сферами діяльності НАБУ здійснює досудове розслідування злочинів, пов'язаних з:

- неправомірною вигодою;
- незаконним збагаченням;
- розкраданням бюджетних коштів;
- зловживанням владою чи службовим становищем.

Таблиця 1

Основні статті підслідності НАБУ

№	Стаття	Зміст статті
1	191	Привласнення, розтрата майна або заволодіння ним шляхом зловживання службовим становищем.
2	206²	Протиправне заволодіння майном підприємства, установи, організації
3	209	Легалізація (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом
4	210	Нецільове використання бюджетних коштів, здійснення видатків бюджету чи надання кредитів з бюджету без встановлених бюджетних призначень або з їхнім перевищенням
5	211	Видання нормативно-правових актів, що зменшують надходження бюджету або збільшують витрати бюджету всупереч закону
6	354	Підкуп працівника підприємства, установи чи організації (стосовно працівників юридичних осіб публічного права)
7	364	Зловживання владою або службовим становищем
8	366²	Декларування недостовірної інформації
9	366³	Неподання суб'єктом декларування декларації особи, уповноваженої на виконання функцій держави або місцевого самоврядування
10	368	Прийняття пропозиції, обіцянки або одержання неправомірної вигоди службовою особою
11	368⁵	Незаконне збагачення (набуття особою, уповноваженою на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, активів, вартість яких більш ніж на 6500 неоподаткованих мінімумів доходів громадян перевищує її законні доходи)
12	369	Пропозиція, обіцянка або надання неправомірної вигоди службовій особі
13	369²	Зловживання впливом
14	410	Викрадення, привласнення, вимагання військовослужбовцем зброї, бойових припасів, вибухових або інших бойових речовин, засобів пересування, військової та спеціальної техніки чи іншого військового майна, а також заволодіння ними шляхом шахрайства або зловживання службовим становищем

У своїй діяльності детективи НАБУ поєднують функції:

– слідчого: здійснюють досудове розслідування, проводять слідчі дії (допити, обшуки, експертизи, вилучення майна);

– оперативного співробітника: можуть здійснювати оперативно-розшукову діяльність, зокрема негласні слідчі дії (НСРД), такі як аудіо- та відеоконтроль осіб, обстеження місць тощо.

Діяльність детективів регулюється нормами КПК України з урахуванням принципів законності – забезпечення прав та свобод учасників провадження; незалежності – детективи підзвітні лише директору НАБУ та працюють під наглядом САП та прозорості – використання доказів, отриманих законним шляхом, і дотримання вимог до фіксації процесуальних дій.

Детективи НАБУ проходять спеціальну підготовку з криміналістики, аналітики, міжнародного права, фінансових розслідувань та інформаційних технологій. Робота детектива НАБУ вимагає високого рівня професіоналізму, стійкості до тиску та дотримання етичних принципів. Їхня діяльність спрямована на зменшення рівня корупції, відновлення довіри суспільства до державних інституцій та забезпечення законності в країні.

У сучасних умовах НАБУ адаптується до викликів воєнного стану, зокрема щодо виявлення корупції у сфері оборонних закупівель, використання гуманітарної допомоги та бюджетних коштів для відновлення інфраструктури.

НАБУ продовжує залишатися незалежним органом, який підпорядковується Кабінету Міністрів України, але не підконтрольний парламенту чи президенту.

У 2023–2024 рр. міжнародні партнери активно підтримують забезпечення незалежності НАБУ. Це важливо для збереження фінансової допомоги від ЄС, США та МВФ.

Прокурори САП і детективи НАБУ разом розробляють стратегії розслідувань, враховуючи нові ризики воєнного часу.

В умовах воєнного стану основними видами діяльності детективів НАБУ є:

- корупція у воєнній сфері;
- розслідування закупівель для ЗСУ, зокрема завищених цін на обладнання, харчі, пальне;
- виявлення фіктивних контрактів і схем відмивання коштів;
- фінансові ресурси, отримані внаслідок міжнародної допомоги та відновлення України;

- контроль за правильністю використання грантів і кредитів від міжнародних партнерів;
- перевірка програми відновлення інфраструктури на предмет можливих махінацій;
- фінансові махінації (аналіз банківських операцій для отримання незаконних потоків коштів, розкриття схем, пов'язаних з офшорами);
- кіберзлочинність і легалізація коштів, одержаних злочинним шляхом [2].

Зміцнення кібербезпеки Національного антикорупційного бюро України (НАБУ) за допомогою міжнародної підтримки є актуальним завданням в умовах зростаючих загроз у кіберпросторі. Успішна реалізація цього завдання може базуватися на кількох ключових аспектах.

1. Технічна модернізація інфраструктури. Надання сучасного програмного забезпечення для захисту від кібератак, зокрема засобів виявлення та реагування на загрози (EDR), систем управління інформаційною безпекою (SIEM) тощо. Забезпечення криптографічного захисту даних для збереження конфіденційності антикорупційних розслідувань. Створення резервних копій критично важливих даних та впровадження стратегії їхнього швидкого відновлення.

2. Міжнародна експертиза та навчання персоналу. Проведення спільних тренінгів та симуляцій кібератак із залученням міжнародних партнерів, таких як Європейський Союз, НАТО, США. Окрім цього, запозичення передового досвіду у провідних світових антикорупційних та правоохоронних організацій. Сертифікація працівників НАБУ за міжнародними стандартами інформаційної безпеки, такими як ISO 27001.

3. Підтримка від міжнародних організацій:

- ЄС та НАТО: надання грантів на розробку та впровадження програм з кібербезпеки;
- INTERPOL: створення спільних баз даних для моніторингу кіберзлочинів, які загрожують роботі НАБУ;
- Міжнародний валютний фонд та Світовий банк: фінансова допомога на розробку довгострокових стратегій з безпеки даних.

4. Створення міжнародних центрів обміну інформацією. Запровадження платформ для обміну оперативною інформацією про кіберзагрози. Співпраця з Центром кіберзахисту НАТО (CCDCOE) та відповідними структурами ЄС.

5. Впровадження новітніх технологій. Застосування штучного інтелекту для аналізу великих обсягів даних і виявлення підозрілої активності. Використання блокчейн-технологій для забезпечення прозорості та безпеки документів та транзакцій.

Дотримання цих заходів сприятиме не лише підвищенню ефективності роботи НАБУ, а й зміцненню міжнародного іміджу України як країни, що активно протидіє корупції і зміцнює свою кібербезпеку.

Важливим аспектом у роботі детективів НАБУ є міжвідомча співпраця.

Співпраця між НАБУ та Державною службою фінансового моніторингу (ДСФМ) є ключовою складовою ефективної боротьби з корупцією, особливо у виявленні та розслідуванні фінансових злочинів. Ця взаємодія дозволяє об'єднати зусилля для реалізації незаконних фінансових потоків та їх зв'язків із корупційними схемами.

ДСФМ збирає інформацію про фінансові операції, що мають ознаки негативності, та передає її до НАБУ.

Особливу увагу при транзакціях, пов'язаних із високопосадовцями, державними підприємствами чи великими контрактами, приділяють:

- моніторингу використання бюджетних коштів;
- контролю за використанням коштів державного бюджету, міжнародної допомоги та грантів;
- виявленню фактів завищення вартості контрактів або необґрунтованого перерахування коштів на рахунки базових компаній [3].

У 2023–2024 рр. співпраця зосереджується на моніторингу операцій, пов'язаних із забезпеченням Збройних сил України, відбудовою інфраструктури та гуманітарною допомогою.

ДСФМ передає загальні матеріали щодо негативних фінансових операцій. Ці матеріали стають підставою для проведення розслідувань НАБУ.

У ході співпраці НАБУ та ДСФМ формують спільні робочі групи для аналізу складних фінансових схем, що включають міжнародні елементи.

Під час розслідувань детективи НАБУ звертаються до ДСФМ для отримання додаткової інформації про учасників підозрілих операцій та їхню діяльність [4].

НАБУ та ДСФМ обмінюються даними через міжнародні мережі (Egmont Group) для отримання інформації про транзакції та активи за кордоном [5].

За даними ДСФМ НАБУ ініціювало заморожування активів підозрюваних у корупції за кордоном, розкриття схеми відмивання коштів через офшори.

Використання спільних даних допомогло встановити зв'язок між відчуттями, операціями та високорозвитками.

Сучасними викликами співпраці між НАБУ та ДСФМ є такі:

- труднощі в аналізі великих обсягів даних;
- постійне зростання обсягу фінансових транзакцій ускладнює їхній оперативний аналіз. Для вирішення цієї проблеми впроваджуються автоматизовані системи аналізу даних;
- кіберзагрози;
- укладання співпраці в межах інших країн через різницю в правових системах [6].

У 2023–2024 рр. міжнародні партнери, такі як ЄС, США та фінансові організації, підтримують розвиток технічних можливостей для НАБУ та ДСФМ. Ці програми включають:

- надання програмного забезпечення для аналізу даних;
- організацію тренінгів для співробітників;
- зв'язок у взаємодії з іноземними фінансовими установами [7].

Щодо перспектив співпраці варто відзначити створення єдиної платформи для обміну даними між НАБУ, ДСФМ та іншими правоохоронними органами. Можливе законодавче закріплення нових механізмів взаємодії для більш швидкого реагування на корупційні ризики. Участь у глобальних ініціативах протидії фінансовим злочинам посилить контроль над фінансовими потоками в Україні та за її межами.

Двостороння співпраця між НАБУ та ДСФМ в умовах воєнного стану є ефектом антикорупційної політики України. Вона сприяє забезпеченню прозорості фінансових потоків і посиленню довіри міжнародної спільноти до України як відповідного партнера.

Висновки. Діяльність Національного антикорупційного бюро України є ключовим елементом у протидії корупції на найвищому рівні державного управління, особливо в умовах воєнного стану. Сучасні виклики, такі як фінансові махінації, корупція у сфері оборонних закупівель та ризики кіберзлочинності, вимагають вдосконалення процесуальної діяльності детективів, зміцнення міжвідомчої співпраці та впровадження новітніх технологій. Важливу роль у підвищенні ефективності НАБУ відіграє міжнародна підтримка, яка сприяє технічній модернізації, підготовці кадрів і зміцненню кібербезпеки. Співпраця НАБУ з іншими правоохоронними органами, зокрема Державною службою фінансового моніторингу, сприяє виявленню фінансових злочинів та забезпеченню прозорості використання державних і міжнародних ресурсів. Для подальшого підвищення ефективності роботи НАБУ необхідно посилити законодавче регулювання, розширити застосування цифрових технологій і забезпечити стабільну підтримку з боку міжнародних партнерів, що сприятиме зміцненню довіри суспільства до антикорупційної політики України.

Список використаних джерел

1. Про Національне антикорупційне бюро України : Закон України № 1698-VII від 14.10.2014 р. База даних «Законодавство України» / ВР України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1698-18#Text> (дата звернення: 20.11.2024).
2. Рокуль С. Юридична визначеність повноважень та діяльності детектива в кримінальному провадженні. Актуальні проблеми вітчизняної юриспруденції. Дніпро. 2018. № 2, т. 2. С. 98–102.
3. Офіційний сайт Державної служби фінансового моніторингу України. URL: <https://fiu.gov.ua> (дата звернення: 20.11.2024).
4. Кікалішвілі М. В. Стратегія й тактика протидії корупційній злочинності в Україні : моногр. Запоріжжя : Гельветика, 2020. 415 с.
5. Міжнародні стандарти з протидії відмиванню доходів та фінансуванню тероризму і розповсюдженню зброї масового знищення. URL: <https://fiu.gov.ua/assets/userfiles/200/%D0%9C%D1%96%D0%B6%D0%BD%D0%B0%D1> (дата звернення: 20.11.2024).
6. Фінансова розвідка: навч. посіб. / кол. уклад. за заг. ред. Карапетян О. М. Тернопіль : Західноукраїнський національний університет, 2024. 346 с.
7. Фінансовий моніторинг : навч. посіб. / кол. уклад. за заг. ред. Е. О. Юрія. Чернівці : Чернівець. нац. ун-т ім. Ю. Федьковича, 2022. 304 с.

References

1. *Pro Natsionalne antykoruptsiine biuro Ukrainy: Zakon Ukrainy [On the National Anti-Corruption Bureau of Ukraine: Law of Ukraine]* vid 14.10.2014 № 1698-VII. Baza danykh «Zakonodavstvo Ukrainy». VR Ukrainy. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1698-18#Text> [in Ukrainian].
2. Rokun, S. (2018). Yurydychna vyznachenist povnovazhen ta diialnosti detektyva v kryminalnomu provadzhenni [Legal certainty of the powers and activities of a detective in criminal proceedings]. *Aktualni problemy vitchyznianoï yurysprudentsii [Current issues of domestic jurisprudence]*, 2(2), 98-102 [in Ukrainian].
3. *Official site of the State Financial Monitoring Service of Ukraine*. Retrieved from from: <http://fiu.gov.ua/> [in Ukrainian].
4. Kikalishvili, M. V. (2020). *Stratehiia y taktyka protydii koruptsiinii zlochynnosti v Ukraini [Strategy and tactics for combating corruption crime in Ukraine]*. Zaporizhzhia: Helvetyka [in Ukrainian].
5. *Mizhnarodni standarty z protydii vidmyvanniu dokhodiv ta finansuvanniu teryryzmu i rozpovsiudzhenniu zbroi masovoho znyshchennia [International standards on combating money laundering and the financing of terrorism and the proliferation of weapons of mass destruction]*. Retrieved from <https://fiu.gov.ua/pages/dijalnist/mizhnarodne-spivrobotnictvo/mizhnarodni-standarti> [in Ukrainian].
6. *Finanova rozvidka [Financial Intelligence]*: navch. posib. (2024) / kol. uklad. za zah. red. Karapetian O.M. Ternopil: Zakhidnoukrainskyi natsionalnyi universytet [in Ukrainian].
7. *Finansovyi monitorynh [Financial monitoring]*: navch. posib. (2022) / kol. uklad. za zah. red. E.O. Yuriia. Chernivtsi: Chernivets. nats. un-t im. Yu. Fedkovycha [in Ukrainian].

Стаття надійшла до редакції 02.12.2024